

Češki Župančič po petnajstih letih

František
Benhart

Ko sem za praški radio pripravljajal spored v zvezi s stoletnico Otona Župančiča, sem vzel ponovno v roke češki prevod njegove poezije, ki je z naslovom ÚSVITY A BOURE izšel l. 1962 v založbi Odeon, in nekako je prišlo do tega, da sem vse pesmi tega izbora verz za verzom primerjal z izvirnim besedilom, kar bi seveda moral napraviti že pred petnajstimi leti, ko sem pisal o tej knjigi, pa nisem utegnil. Toda tudi petnajst-

letna »zamuda« lahko ima svojo koristno stran, zlasti če ta izbor ostaja še naprej edina Župančičeva samostojna knjiga v češčini. Dolgo sem okleval in razmišljal, ali naj bi rezultate svoje »raziskave« tudi »na svitlo dal« ali pa rajši ne, ker takšno početje marsikdo lahko napačno razume. Naposled sem se odločil: če tega ne napravim zdaj, pozneje prav gotovo ne, in zelo verjetno je, da se tega dela — ki ni tako lahko, kot bi se zdelo — tudi nihče drug ne bo lotil, posebno še, ker se bo izteklo tudi nadaljnjih petnajst let, preden se bomo zavedeli. Pa bi nedvomno bilo škoda, če bi v zadevi Župančič in Čehi za vselej zavladalo mnenje, ki bratsko potreplja po rami, ni pa oprto na stvarne podatke.

Temeljito branje Otona Župančiča je ponovno pokazalo, kako je pesnik še vedno živ, vznemirjajoč, nelahek — to pa predvsem za prevajalca. Nalašč sem bral nekaj njegovih pesmi izpred sedemdesetih let tako rekoč hkrati s prav tako starimi pesmimi pomembnih čeških pesnikov, ki smo se leta 1977 spominjali njihovih stoletnic — Šrámka, Tomana, Dyka. Priznati moram, da mi je Župančičeva pesniška beseda večkrat zavzenela — s svojo neukrotljivo dinamičnostjo — presenetljivo močneje in bližje današnjemu bralskemu dožemanju poezije. Gre seveda za izvirnega Župančiča. Za Župančiča v češkem prevodu bi se isti poskus končal večidel bistveno drugače — spet presenetljivo, ker so med prevajalci odlični pesniki oz. prepesnjevalci izmed najboljših, kar jih Češka premore. Kako to, da prevajalci Župančiča, ki so skoraj vsi že večkrat uspešno pomerili svoje moči s tudi nelahkimi

tujimi pesniki, niso uspeli tako, kot so mislili — in kot še zdaj mislijo in kot se splošno misli? Odgovor na to zanimivo vprašanje naj bi dalo, kar tu sledi.

Naj še povem, da mi je pri sistemskem pregledovanju tega prevoda vedno šlo za kontekst za celoto — celoto pesmi, celoto pesniške misli, celoto izraževalne poetike, celoto prevajalske »adekvacije«, nikakor pa za iskanje manj pomembnih malenkosti ali, če hočete, nisem stikal za palico, ki se, kot znano, zmeraj najde, če želiš psa premlatiti. Vendar sem si hkrati zapomnil besede, ki jih je nekje zapisal odlični češki prevajalec Otokar Fischer, govoreč o tem, »kako izredno mesto imata naš (češki) jezik in naša rima v primerjavi z jezikom in rimo drugih, posebno pa neslovanskih narodov. Morali bi biti do naših prevajalcev kar se da strogi in spregledati jim nobenih cenenosti . . .« Pa še to moram takoj reči: izbor pesmi je napravil Oton Berkopec z njemu lastno vestnostjo (res bi bil izbor lahko malo širši, toda obseg najbrž ni bila samo njegova zadeva) in tudi kot »predprevajalec« je storil za svoje sodelavce, izmed katerih nobeden ni bil večč slovenščine, gotovo vse, kar je mogel in znal.

Najbolj očitna črta pesniškega izbora iz Otona Župančiča je njegova *neizravnano*. Ta pa nikakor ni posledica dejstva, da je pri knjigi sodelovalo šest prevajalcev. Neizravnano je namreč značilna tudi za opravljeno delo posameznih prevajalcev, še več — opazimo jo lahko (redkeje) tudi znotraj te ali druge prevedene pesmi. Da bi bil že tu konkreten: izbor vsebuje 51 pesmi, od njih je po mojem mnenju dobro prevedenih 24, pri njih pa je udeleženih vseh šest prevajalcev. Delež je različen. Naj teh 24 pesmi navedem po prevajalcih: *Luděk Kubišta*: (ima tu 9 prevodov), Hej, oblaki preko polja, Ej, mačice, Daj moji desnici levico in pas, Manom Josipa Murna-Aleksandrova I, VII, Zdravica, Kitajska modrost. *Petr Kopta* (11): Glej ljubezen . . ., Pogledal ji je v oči, Meni se hoče, V moji duši je jasna podoba zbledela, Vseh živih dan, Sebi, Kuj me, življenje, kuj, Ob Kvarneru. *Vilém Závada* (5): Naša beseda, Tja bomo našli pot. *Josef Hiršal* (11): Predaj se vatrom, Prebujenje. Naše pismo. *Jarmila Urbánková* (9): Kot bi viseli zlati sadovi, Kvišku plava moje hrepenenje. *Josef Hora* (6): Tiho prihaja mrak. V polovici teh 24 dobro prevedenih pesmi še najdemo eno ali dve napaki, manjši ali večji, ki pa ne kvarita celoten dober vtis. Štiri pesmi so prevedene prav odlično: Tiho prihaja mrak (Hora), Ej, mačice, Zdravica (Kubišta) in Glej, ljubezen . . . (Kopta).

Horov prevod pesmi Tiho prihaja mrak je gotovo prav tako posrečen kakor njegovi najboljši prevodi iz ruskih pesnikov. Hora tu ne upošteva Župančičev metrum, ustvaril si je svojo metrično shemo, ki je bolj pravilna (ponavlja ne samo prvo in četrto kitico, toda še drugo in tretjo), ima manj moških rim in pesem zveni zato bolj mehko, bolj »drhti« in vsaj name zato učinkuje celo močnejše od izvornika; sploh me ne moti, da se je Hora v 3. kitici poslužil neživega in samega po sebi čisto »nemogočega« adjektiva »truchly« (namesto »truchlivyy«, turoben). Hora je torej v svojem prevodu ustvaril »nekaj drugega«, pesniško čudo pa je prav v tem, da obenem vsi čutimo, da je »prav isto«, da sta se oba pesnika v tem slovstvenem biseru popolnoma »ujela« in da je zdaj ta pesem del prav tako češke kot slovenske poezije.

Posebne pozornosti je vreden tudi Kubištov prevod pesmi Ej, mačice. Če je pesnik tisti, ki piše pesmi, potem Kubišta ni pesnik. Potem pa mi

hkrati ni jasno, kako da je tako mojstrsko zmožel ta izredno težaven prevod in kako da je tu tako uspel tudi v drugih svojih prevodih, kar nam ne pušča dvomiti o njegovem prvenstvu med dosedanjimi prevajalci Župančiča. Pesem Ej, mačice je z izrazito mladožupančičevsko gesto neučakana, radoživa, zaletava, metuljasta, besede so v njej brez teže, »kot iz snežink posnete«, impresija, lahka kot dah. Kako se je lotiti, da ji boš kos? Kubišta si je kot Hora ustvaril svojo ritmično shemo, nič pravilnejšo od Župančičeve, v rimi pa je malo popustil (namesto petkratne se je zadovoljil s trikratno), samo da bi ostal prav tako preprost (navidezno) in lebdeč kakor Župančič. Uspel je tako, da ta njegov prevod lahko rabi za zgled res sodobnega prepesnjevanja klasike: da se vsaj po instrumentalizaciji verza sploh ne prepozna, da zdaleč ne gre za pesem, nastalo hic et nunc.

Kubištovi prevodi so torej v obravnavani knjigi izjemni — za razliko od vseh drugih ni v njih neizravnano. Da, tudi za razliko od Josefa Hore, kar je bilo v prvem trenutku zame prav tako presenetljivo kot zdaj najbrž za marsikaterega bralca teh vrstic. Kajti če bi moral poleg dobrih prevodov navesti tudi še slabe, bi navedel tele: Urbánkove Prišla si, Hiršalovo Kovaško in Dies irae, Koptovo Slovo in — Horovo Dumo. Tudi v Dumi je sicer Hora marsikaj prevedel prav lepo, so pa le bolj posamezni verzi, medtem ko v celoti je malone v vsakem četrtem verzu kaj narobe. Seveda, Horovi prevodi so nastali najmanj dvajset let prej kakor skoraj vsi drugi v tej knjigi, in menda zato v njih ta in ona beseda ali oblika zveni današnjemu ušesu preveč starinsko. Toda ne gre, na žalost, samo za starinskost nekaterih izrazov. Posebno v prevodu Dume se srečamo s precejšnjim številom napak, ki bi jim najbrž večinoma lahko našli izvor v nerazumevanju ali nepotrpežljivosti. Konkretno: »svalnatý příklad« pomeni v slovenščini »mišičast primer«, ne pa Župančičeve »krepke primere« (silné přirovnání). V istem verzu bi moralo biti »dala bys« namesto »dala bych«, ker spet govori moški glas. »... karafiát s nich stéká zdí v zeleni« (»nagelj iz oken lije zelen se po steni«) ne moremo reči, četudi to narekuje ritem (pravilno: stéká *po* zdí). Slovenska beseda »slap« pomeni češko »vodopád«, češki »vodopád«, češki »slap« pa je »brzica« — ta lapsus se seveda bolj občuti v prevodu istoimenske pesmi kot v Dumi. Kot slovenizem je v prvem trenutku videti tudi Horovo »brnění drátů« (»žic brnenje«), ker navadno je »brnění« samo »gomazenje po udih« ali (viteški) »oklep«, malokdo na Češkem pa ve, da narečno pomeni ta beseda tudi isto kot v slovenščini; tako da to je v redu, saj Župančič v Dumi tudi uporablja narečne izraze. Čisti slovenizem pa je takoj v slednjem verzu: »... drátů ... k uchu východu vodících západu hlas« (»žic brnenje, ki ... vodijo glas zapada k ušesu iztoka«); namesto »vodících« bi moralo biti »vedoucích« ali »nesoucích« itd. Slovenizem je tudi »zachtunalo mi lépe« namesto »více« (teknilo mi je boljše) in »víše druhé« namesto »vše ostatní« in »... vlak ... ide v noc a mrak« (tu je celo trojni slovenizem, moralo bi biti: »... jede do noci a tmy; zadnja primera sta iz pesmi Z vlakom). Sicer pa Hora včasih Župančiča tudi *po nepotrebem* »popravlja« Napr.: »Viděl jsem čela: jak želvy by pod nimi lezly« (Župančič: »... pod kožo...«). »Silne kretnje govornika« so pri Hori »odvážné« (pogumne), »srca tiha in močna« so pleonastično »silná a mocná« (!?) in »njihov ponos« ni »brez besed«, ampak »zvest« (»věrná hrdost«). Verza

*Gledal sem dleto kiparja: z ljubeznijo
šlo kot poljub čez belino je mramora*

prevaja

*Viděl jsem sochaře: omilostěné dláto
šlo jak polibek po mramorovš běli*

pri čemer obe spremembi (podčrtani) samo slabita pesniško moč prevoda in pesniški neologizem »omilostěný« še povrhu nujno asociira pomen besede »omilostněný« = »pomiloščen«; ta »zapletljaj« je bil čisto odveč, saj je tudi ritem ponujal še druge, bolj župančičevske rešitve. Prav tako prevod stiha »shrambe mu polniš in vina mu vračaš za znoj« s »stodolu plniš mu, víno dáš za jeho pot« pomeni močno pesniško oslabitev: zamenjati po mili volji nedoločnike (»plniš«) in določnike (»dáš«) ni mogoče, to ni pesniška licenca, marveč nemarščina; in spet: »urediti« ta tako nepesniško zveneči češki verz bi ne bilo nič težkega. Verze

*sam, sam s seboj, le z mislimi svojimi skrit
v molčeči družbi mladega hrepenenja,
mlad, mlad — to se pravi: v srcu vsega življenja.*

prevaja Hora tako:

*sám, se seboj sám a do myšlenek svých skryt,
za družku maje jen mladou touhu, jež mi svítí,
tak mladý a mlád, a vím: v srdci celého žití.*

S tem, da besedo »skryt« veže pomotoma s predstoječima besedama (v svoje misli skrit), povzroča pomenski premik, ki zavaja: tretji verz jasno priča, da si sam ni vedel več pomagati, saj se je tu ves smisel nekako porazgubil. Tudi zadnja kitica Dume se Hori ni posrečila. Očitno ji ni posvetil dovolj truda. Celo dvakrat je tu uporabil glagol »zastonati« — ta pa je pomensko precej oddaljen tako od slovenskega »razboleti se« kot od »biti bolan«, od tega namreč v tem smislu, da izraža ne začetek, ne trajanje, ampak pravzaprav končno stanje obolevosti in da ima poleg tega emocionalen, bolj neresen, hudomušen nadih. Zadnji verz pri Hori je »Básníku — jí jsi zastonal.« (»Srce poeta — od nje si bolnó.«) Zaimek »jí« (»od nje«) ni jasen; pri Župančiču gre za »bol«, Hora ima tu »žal« (»žalost« — moški spol!). Ugibamo samo lahko, da je prej imel tu tudi »bolest« (fem.), potem pa je to besedo zamenjal z »žal« in ženski zaimek je spregledal. Preseneča tudi formalna plat zaključka: Hora tu rima ritmično nemogoče: »všechen svůj žal — zastonal.« Sicer pa se je s čisto verzifikacijskega stališča Hora pregrešil pogosteje. Samo nekaj primerov: v sedmih kiticah z vdovico naričalko, ki ji bije in vpije veliki zvon, pogrešamo prav brnenje tega zvona, ni upoštevan muzikalni in rimotvorni (!) vokal o in rima je še povrh včasih prisiljena in vsebinsko prazna (»... zvon zpívá jí, duní, / naříká u ní«); verza

*In ko razleteli se svatje iz meje so z vriščem,
povlekel si me za rokav in mi rekel, naj iščem.*

beremo v češčini takole:

A když se, štěbetajíce, rozléli svatebčané,
za rukáv za táh jsi mě, bych hledat šel — a pane!

Zraven Župančičevih sijajno naravnih stihov se kažeta Horova verza kot stilna pohabljenca: njuna bolj starinska zunanost — deležje »štěbetajíce«, glagolska oblika »zatăh« (nam. »zatăhl«) in staropesniško »bych« (»abych«) — izzveni naenkrate s sodobnim pogovornim izrazom »a pane!« (nekaj kot »glejmo, glejmo!«), in to še samo zaradi rime, brez razvidnega vzroka v kontekstu pesnitve.

Še naprej bi lahko naštevati pomanjkljivosti češke Dume, vendar mislim, da je že dovolj za dokaz, da je res, kot celota, slab prevod, čeprav v njem obenem tu pa tam čutimo suverenega pesnika in izurjenega prevajalca. Oglejmo si zdaj s skupnim pogledom še druge prevode. Pri vseh prevajalcih knjige ÚSVITY A BOURE se srečujemo — v različni meri seveda — z napakami, ki izvirajo iz nerazumevanja ali pa vsaj z nikakor nebitvenimi pomenskimi premiki. Na primer v izredno muzikalni, pretresljivi pesmi Dies irae, ki pa je doživela sploh najslabši prevod izmed vseh (Hiršal), beremo verz »v slávě, rozprostřeni jako paví chvost« (»v gloriiji, razprostrti kot pavji rep«): »glorija« ni »sláva«, ampak »gloriola, svatozář«, ta ona je »rozprostřena«, ne pa »světci«. V isti pesmi prevajalec popolnoma po nepotrebem likvidira značilni kozmični plural v verzu »kakor pod sonci neusmiljeno žgočimi trava« (»jak tráva pod sluncem, jež pálí bez milosti«) in »pogled okrogel« prevaja z besedo »okrouhlý«, ki ne premore večpomenskega razpona slovenskega pridevnika. Prelepa zvočna igra s »pesmijo dev« v pesmi Přišla si

*popotník obstane ... spet tiho ... odmev
še lovi se med debli strmečih goščav,
in v šumenje lesá zatopi se spev.*

je dobila tole češko podobo (Urbánková):

*a poutník stane ... Ticho ... Ještě ozvěna
se chvtá stromů užaslých a vzápětí
se tratí, v zašumění korun ztracená.*

Če pustimo starinsko besedo »stane« ob strani, moramo se ustaviti pri besedi »ozvěna« (odmev), s katero je tu prav vse narobe: v resnici ne drži, da »se chvtá stromů«, temveč »honí se mezi stromy« in zgublja se (»tratí se«) počasi, ne pa »vzápětí« (= takoj; rima: »doletí«), in sicer v »šumení« (trajajočem), ne »zašumění«; kako pa se sploh more zgubljati, ko je že zgubljena (»ztracená«)? V sicer prav dobro prevedeni pesmi Naša beseda (Závada) beremo namesto »tajnopis« (kar je tako češko kot slovensko) »tajný spis« (kar je prav tako slovensko kot češko) in v prevodu. Podobe je isti prevajalec zamenjal »bytoš« (bitje) in »bytí« (bivanje). Nekaj pomenskih premikov: izraz »myšlenky naše spletené« (Hora, Slap — »najine misli prepletene«) pravzaprav pove, da so najine misli *zmedene*; verz »po

svých matkách naříkají« (Urbánková, Belokranjska deklica — »plakajo po majkah svojih«) pomeni v resnici, da plakajo *časovno po* (post) majkah svojih, če že, moralo bi biti »za svými matkami«, recimo: »za matkami svými pláčou«; če se verz »Zdaj zvezde ugodne vladajo« prevede z »Nastává šťastné hvězdy vláda« (Kopta, Vseh živih dan — Nastaja srečne zvezde vlada), se vsa pesem v hipu znajde v bistveno drugi, »posodobnjeni« duhovni klimi; tudi če v pesmi Dies irae »Milost vchází« (vhaja), ne pa »prihaja« kot v izvorniku, naruši ta neobčutljiva sprememba vso zgradnjo Župančičeve mogočne, monumentalne in pretresljive podobe; prav tako v pesem Jadra je vnesel prevajalec (Kubišta) nekaj tujega, ko se je odločil da »krepke duše« zameni z izrazom »chlapské paže« (možaške rame), čeprav je v zadnjem verzu (samega sebe) dopolnil, da je namreč usoda »v pevném srdci, v pevných pažích!« (Župančič: »... v krepkih dušah je usoda.«).

Morda je večine pomenskih premikov kriva potreba rime oz. metruma. Primerov bi bilo zelo veliko, zaradi prostora pa bom izbral le nekatere. Zdi se, da Kettejev aksiom, da bi se »s čistostjo rime ne bi smela stemniti misel«, poleg Kubište najbolj upošteva Závada. Še pri njem pa se najdejo izjeme: verz »Si našel, do zadnjega dne si zvest?« prevaja z »byl jsi věren do konce svých dní?« (rima!), čeprav tisti, ki je vprašan, ni še »na koncu svojih dni«. Slabše je izšlo z verzi (iz pesmi Veš, poet, svoj dolg?)

*bom zavíjal ko volk,
na vseh štirih bom stal vrh planine,
škripal in hlípal med pečine.*

ki jih Závada prevaja:

výt budu jak vlk sám,
stát budu na všech čtyřech na výšinách,
skřípat a supět po skalínách.

Če spregledam besedo »sám« (znám — sám«), ki v tej knjigi spada med precej frekventirane enozložne pripomočke v trenutkih metrumске ali rimske zadrege (tu, tam, vtom, tak), katere bi po izvrstnem češkem teoretiku prevajanja Jiříju Levýju označil kot »gramozarske besedice«, ostaja v navedenih čeških verzih še kar pet problemov: niti volk na vseh štirih ne more stati na več »výšinách« hkrati, marveč samo na eni, škripati (z zobmi) se v češčini mora izrecno povedati (skřípěti zuby), tu pa je povrh jasna implicitna povezava z bibličnim izrazom »pláč a skřípění zubů«, tako da beseda »supět« (sopihati) sploh nima v tem kontekstu mesta, in hlípanje (vzlykot, pláč) naj bi šlo *med pečine* (do skal), torej vprašanje kam, ne pa kje; razen tega rimi besedi nehoti in nesrečno aluzirata na besedilo češkoslovaške državne himne. Tudi v Horovih prevodih lahko najdemo »gramozarske« rime: »I ty sníš, pole? Proč, proč ale?« (»ale — stále«: Manom J. M. — A. — »Polje, kaj si tak polno sanj?«) ali: »Nepřchej, u mne zůstaň a tkvi« (Z vlakom — »... ne beži, ostani pri meni«), pri čemer velelnik glagola »tkvěti« (tičati) je tako neživ in starinski, da njegova uporaba zaradi rime prav bije v oči; ali pa še neverjetnejši primer:

v spánku ho objímá,
šeptajíc v lada

kar je iz pesmi Slap in v izvorniku se bere takole:

v spanju ga objemajoč,
v snù zamrmrá iznenada.

»Lada« (njive) je že popolnoma neživa beseda in njeno uporabo je »izsilila« zgolj in samo beseda »padá«. Verza tik poprej

*Troje oken, pred vsemi noč,
mrka, stroga straža, stoji*

prevaja Hora

*Tři okna, tu před všemi tma,
ta přísná stráž, chvějíc se, stojí.*

Če pustimo v nemar dopolnitev izvornika z deležnikom »chvějíc se« (trepetajoč — kar ni v skladu z Župančičevo pesniško mislijo), ne moremo zlasti mimo prve od obeh »gramozarskih« besedic (tu, ta): zapisana je samo zaradi ritma, toda razbila je pomensko celoto verza. Urbánková ima v eni pesmi (Tih, tih je kraj) dva takšna »pripomočka«: »chytá si hvězdy« (»zvezde lovi«) in »zřítíl se tam / střípek zlatový« (»pravkar je padel / utrinek zlat«), pri čemer si je besedo »zlatavý« »priredila« s črko o zaradi rime (»bratrovi«); ni jasno, zakaj pri nji »měsíc hází . . . sit do vody« (vrže), ko je Župančičevo » . . . je vrgel v vodó . . . mrežo« mnogo slikovitejše in ko ji je tudi tako ušla trojna rima (oz. asonanca) izvornika. Posebna oboževalca zvočne, kar se da neobrabljene rime sta Kopta in Hiršal. Kopta je spretnejši, ne omahne tolikokrat pred njenimi povelji, pa vendar se včasih zgodi, da svojo »estetiko« prežene. Tako je napr. v sicer zelo dobro prevedeni pesmi. Pogledal ji je v oči zaradi lepe rime zamenjal v zaključku »kres od strmih nebes« s sunkom vetra (» . . . roh větru zaduněl . . .«), kar je očitna oslabitev napetega, elektriziranega »ozračja« pesmi. Verz »glej, rojstvo — smrt, en pomišljaj je vmes« je v svoji »leporimaški« ihti takole povlekel dol na ceneno, rekel bi popevkarsko raven: »Zrod — smrt. Hle: pomlka — a je to s krku.« (Ko rečem »mám to s krku«, povem, da sem se česa odkrižal: v pogovornem jeziku zelo pogosta fraza.) Mirna, uglašena verza pesmi V tišino

*naša beseda teče tiše in tiše
kot v svetlem snu — nikar me zdaj ne dramí*

prevaja Kopta prav tu z najmanj ugodno oblikovno »vratolomščino«:

a rozhovor náš tiše plyne vpřed

(ali bi mogoče tudi tekkel nazaj? vedi: »svě — vpřed«)

jak ve světlém snu — nebud. prosím tě. mne. (!)

Nekaj podobnega se mu je zgodilo tudi v zaključni pesmi izbora Slovo, ki bi sploh zaslužila boljši prevod: izraz »ve vlasti« zaradi rime dopolnjuje z besedo »milované« (v domovini ljubljeni), ki je v očitnem nasprotju z antipatetično naravnostjo te pesnikove tako rekoč poslovilne pesmi. V svoji estetski vnemi Kopta Župančiča tudi ponekod harmonizira (Ob Kvarneru) in ritmično »bolj urejuje« (V moji duši je jasna podoba zbledela), toda to je še v sprejemljivi »toleranci«. V Hiršalovih prevodih je veliko posrečenih, sočnih rim, hkrati pa je precej primerov, ki pričajo, da je za lepo rimo pripravljen storiti res veliko, če že ne vse. Ustvari za lastno potrebo besedno obliko: »proud vodu ledné« (namesto »ledové«), »do osmi od třech« (namesto »od tří« — oboje v Žeblyarski, kjer ima še rimano »gramozarsko« besedico »ted«), ustvari prav nemogočo besedno zvezo: »dusot, cval od dlaždic« (Dies irae, »topot ob trdi tlak« — cval je mogoč le »po dlaždicích«, rima pa se z »víc a víc«), ustvari v kontekstu pesmi absurdno metaforo (ibidem) »zrcalo z mlh« (zrcalo iz meglá — rima: »dluh«), ki »pred vsakim obrazom« »krutě ční (štrli!! — seveda zato, ker se rima z »ze svých dní«), ustvari prav tam ravno tako nesmiselni verz (k besedi »vzlétá«) »Milost létá, Milost metá« (»Milost plove, Milost rjove«), čeprav za nas Čehe že dolgo, dolgo časa »metá« samo še žito, ko gre v klas. Hiršal je nedvomno dober, izurjen prevajalec, pri prevajanju Župančiča pa je verjetno preveč hitel. Samo tako se mu lahko pripetilo, da je v Kovaški zapisal verze

aby nás nezastal nepřipraven
nadešlý čas
rozbřeskly den,

kjer je, spet zaradi rime, zamenjal »nás« in »čas«, kajti čas ne bi smel nas zasačiti (češko »zastati«) *nepripravljene* (nepřipravené«), samo tako je lahko v Pesmi mladine pozabil prevesti besedo »vranec« (češko »vraník«), samo tako je lahko celo dvakrat uporabil kje izkopano besedno truplo »vhalen«: »co v prachu tříselném vhaleni hynete« (Kovaška: »smrdljivci, zaviti v čresla ostri duh«) in čisto nemogoči verz »chumel vhalený v černý mraků pruh« (spet Dies irae: »zgrnjeni v črn hudouren oblak«), kjer je »pruh« (proga) zaradi rime z besedo »vzduch« (zrak).

Naglica, zadovoljnost z nepopolnimi dosežki prevajalskega napora — to je torej druga poglobljena značilna črta vsaj večine prevodov te knjige. Niti Hore ne moremo opravičevati s tem, da so njegovi prevodi Župančiča že skoraj štirideset let stari. Saj je Karel Čapek svojo antologijo nove francoske poezije, ta obvezujoči katekizem sodobnega pesniškega prevajalstva na Češkem, izdal že leta 1920! Tu so osnovni kriteriji za prevajanje slovenskih — kot vseh drugih tujih — pesnikov v češčino, ne pa v primerjavi s skoz in skoz nezadostnim delom nekdanjih prevajalcev iz slovenščine pri nas. Mogoče se bo komu zdelo, da sem prestrog in da poudarjam negativne strani tega prevoda. Seveda posvečam največjo pozornost temu, kar ni v redu, menda tudi nekako malce profesorsko naštevam napake, medtem ko bi bilo treba še povedati, kako se je posrečilo ali ni posrečilo ohraniti celotno pesniško enkratnost posameznih Župančičevih pesmi, česar sem se lahko tu pa tam le dotaknil. Šlo mi je pač za konkretna, objektivna, neizpodbitna dejstva, samo z metodo »ad oculos« je bilo mogoče priti do odgo-

vora na poprej zastavljeno vprašanje, namreč kako to, da prevajalci Župančiča niso uspeli, kot bi lahko. Poezija Otona Župančiča je tudi po sedemdesetih in več letih nemirna, težko prijemljiva, redkokdaj tudi prevedljiva v vsej svoji čudoviti lepoti. Tem bolj zahteva koncentriranega prizadevanja in zvestega posluha, nadosebne predanosti. In truda, garanja, ki ga ne more nadomestiti še tako priznana pesniška ingenioznost. Ta zaključek, izrečen ob Otonu Župančiču in njegovi stoletnici, ima seveda mnogo širšo veljavo.